

theater. O'Neill schrijft over zijn omhoog gevallen keizer 'Brutus' dat zijn houding en gebaren respect oproepen en dat 'er iets niet totaal belachelijks is aan zijn grandeur.' Bovendien, naarmate O'Neill Jones ontdekt van zijn keizerskleed, verkennen wij zijn gemoedstoestand doorheen een snel flitsende fantasmagorie van repetitieve drumbeats en kosmische angstvisioenen. Deze laatste scènes, waarin Jones hysterisch wordt en zijn abstracte 'kleine vormeloze angsten' één voor één tot puin wil schieten, maakten hem zeer 'existentieel' en trendy in de jaren twintig. Ze bevatten ook de mooiste momenten van deze Wooster Group-productie.

Man-vrouw-fictie

Fish-story betekent in de Engelse omgangstaal 'overdrijving' of 'leugen'. Deze uitdrukking gaat terug op het klassieke verhaal van de man die een vis vangt waarbij die vis in zijn verhalen steeds groter wordt. De realiteit blijft klein, maar het verhaal dikkt aan en wordt dramatischer. Volgens Kate Valk is 'fish story' een goede metafoor voor het proces van theater maken en zou elk lid van de Wooster Group een ander verhaal kunnen brengen, over deze productie in aanmaak. Ze zegt dat ook de toeschouwer zich een voorstelling mag maken van wat er zoal groeit op het podium. Wat ik zag in de act van Kate Valk is een intieme en zelfs erotische transformatie van man tot vrouw. LeCompte en Valk merken wel op dat mijn interpretatie niet overeenkomt met de hunne. LeCompte zegt dat ze niet bewust en niet vanuit een feministisch standpunt voor een vrouwelijke keizer heeft gekozen. Kate Valk was in de groep dé persoon voor die rol. Valk zelf brengt deze keuze in verband met 'een kosmische fictie' die ze reeds geruime tijd met LeCompte aan het ontwikkelen is. Hiertoe behoren b.v. de mannelijke poses in *Fish Story I* die ze langzaam heeft moeten opbouwen.

Kate Valk: 'Ik moest een fysieke sterkte opbouwen. Het heeft lang geduurd voor ik de juiste lichamelijke en vocaliteit had ontwikkeld. Dat was vrij zwaar en het groeit nog steeds verder. Ik heb erg tegen mijn natuurlijke, zeer vrouwelijke houding in gewerkt, niet op een natuurlijk mannelijke wijze, want het gaat niet om naturalisme. Nu heb ik het onder controle. In het begin moest ik mij er op drastische wijze inwerpen.'

Deze poses overheersen in het eerste gedeelte van het stuk. Later worden ze stelselmatig afgebouwd zodat er een dialoog ontstaat tussen man- en vrouw-wording. Er is een uitkleedritueel dat eerst en vooral uit het

stuk zelf komt, want Jones krijgt tijdens zijn vlucht last van zijn zware kleed en zijn ornamenten begint deze letterlijk en figuurlijk af te werpen. In *Fish Story I* wordt tijdens dit proces een lichaam zichtbaar, een vrouwelijk lichaam en een uitgeput lichaam. De actrice Kate Valk komt achter haar mannelijk masker te voorschijn en begint ons als zodanig te intrigeren. Volgens Valk staat haar 'eigen' persona in nauwe relatie tot die van 'de andere' zwarte man, en heeft ze een houvast aan het dikgeverfde masker.

Kate Valk: 'Toen ik *Emperor Jones* las, was het alsof ik met mijn eigen lot geconfronteerd werd. Ik beseftte dat ik een geweldige band had met dat stuk. Als een soort geloofsovertuiging wist ik na de lectuur dat ik niet meer terugkon, dat ik het moest doen. Wat ik nodig heb als performer is een zeer groot masker. Dat is het terugkerende element in al de producties. Ook in *Brace Up!* bijvoorbeeld, waar ik als commentator een overtuigend maar weer totaal ander masker draag. Ik wil me in mijn leven als performer steeds kunnen verbergen. Want als ik me verberg, dan kan ik mezelf ook onthullen. Het werkt zoals bij een dubbele ontkenning, en het beste masker dat ik tot nu toe heb mogen dragen is dat van de keizer Jones. Dat komt omdat hij zo totaal 'de andere' is, omdat hij een man is.'

'Maar mijn act, de lichamelijke, heeft niets met naturalisme te maken. Het ontstaat op een bovennatuurlijk vlak. Het is echt niet zo dat ik nu eens een man op het toneel wilde zetten. Want de bewegingsstijl die we in onze producties gebruiken grijpt ook terug naar traditionele Japanse opvoeringstradities. Dus hier krijgen we alweer een masker. De rol die ik hier vertolk is de sterkste die ik ooit vertolkt heb, omdat hij de meest 'andere dan mezelf' is. Ik, Kate, zit zo het best opgeborgen, en dus kan ik mezelf ook het best onthullen. Want wat wil een performer uiteindelijk meer dan naar buiten treden en iets laten zien?'

'In het toneelstuk zie je een persoon die geleidelijk aan afbrokkelt. In onze productie zie je natuurlijk heel duidelijk de complexiteit van zijn constructie. Meer en meer krijg je een performer te zien in de manier waarop hij van zijn masker verschilt. In het begin zijn performer en masker verstrikt, maar na een tijd moet je die twee identiteiten apart gaan interpreteren.'

Oosters

Willem Dafoe, de blanke tegenspeler van keizer Jones (Smithers), verschijnt in de interludia van *Fish Story I* als 'bleekgezicht' met een Japanse kimono en een staartje op

zijn hoofd. Dafoe's speeches op de video hebben iets van een ruwe cockney of een gemene samoerai, maar tijdens de dansinterludia wordt hij een Japanse vrouw die samen met Jones een vrij modern en verwesterd danspasje probeert op te voeren. Het effect is komisch, ook al moet de gevestigde Japanse travestiet uit kabuki en noh een grote inspiratiebron geweest zijn voor de Wooster Group in hun strijd tegen een Westerse scheiding der geslachten. *Fish Story II* put eveneens uit een gamma van Japanse opvoeringstradities, die ook in *Brace Up!* en *Fish Story I* aan bod komen.

Kate Valk: 'De jongste jaren hebben we ons verdiept in Japanse theatrale vormen zoals noh, de oudste vorm die uit een religieuze traditie voortkomt, zeer gestyleerd is en zeer traag verloopt. Zo hebben we er veel op video bekeken. Dan is er het belang van de kyogen, een komisch tussenspel voor de noh. Het is niet zo dat we deze vormen probeerden te imiteren, want onze manier van spreken, dansen, heel onze theatrale traditie is zo verschillend. Maar we hebben uitgebreid zitten kijken naar deze zeer traag verlopende stukken, en hebben dit materiaal geabsorbeerd. En ter afwisseling hebben we ook Japanse films bekeken.'

'Al dit materiaal is ook zeer belangrijk geweest bij het maken van *Brace Up!*, waarin onze favoriete films een belangrijke plaats innemen. In *Brace Up!* is er die ene film waar we zo gek op zijn, *Gate of Flesh*, over vrouwen in het naoorlogse Tokyo die besluiten om alleen voor geld met een man te slapen maar die toch elk op hun beurt vallen voor dezelfde krijger. Dus het bekijken van deze films en de esthetiek van kyogen waren belangrijk gegevens voor de ontwikkeling van onze eigen esthetiek in *Brace Up!*.'

'En nu zitten we er nog middenin, dus er was geen sprake van dat we *The Emperor Jones (Fish Story I)* op een naturalistische manier zouden brengen, maar eerder formalistisch en gestileerd. *Fish Story II* gaat terug op kabuki, een wat bontere stijl dan noh en kyogen. Al deze vormen informeren ons, ze zijn geen echte 'modellen' die we willen herscheppen.'

Brace Up! heeft Tjechovs *De Drie Zusters* als hoofd-narratief. Het laatste bedrijf van deze klassieker wordt aan het einde van de productie abrupt onderbroken, om in de tweede helft van *Fish Story* verdergezet te worden. Het is essentieel in het Wooster-programma dat verschillende verhalen tegelijk verteld worden, en ook dat bepaalde verhalen blijven doorlopen van de ene productie in de andere. LeCompte vindt het erg gepast dat *Brace Up!* en *Fish Story* in België